

Snakk dialekt, skriv nynorsk

Eg kunne svare Kaare Jarl Gundersen med éi einaste kort setning: «kjøp deg ei ny ordbliste», men eg har nok litt meir å seie.

JENS HAUGAN,
førsteamanuensis i norsk,
Høgskolen i Hedmark

DEBATT

Eg har jo sjølv bede folk om å komme på banen i språkdebatten, så eg klagar ikkje. Det er interessant og underholdande med ulike syn i språkdebatten. Men når Gundersen (12.9.) opnar med at han ikkje har kompetanse som lærar eller filolog, og vel å ta til orde (det skal faktisk vere «til orde» og ikkje «til ordet»), då bør han kanskje vere litt meir forsiktig med kven han angrip.

Bokmålsord

Ja, det er lov å skrive «angripe» på nynorsk. Og til vanleg er eg rimeleg trygg på nynorsken min. Når eg vel å skrive som eg gjer, dvs. med eit stort innslag av ord som nokon vil karakterisere som «bokmålsord», er det fordi eg er trygg på at desse orda er tillatne i skrift.

Prinsippet eg prøver å følge, er å halde meg så nær talemålet som mogleg, samtidig som eg unngår å bruke for mange klammerformer (eg burde t.d. heller ha brukt «muleg», men det er ei klammerform). Klammerformene er dei formene ein helst ikkje skal bruke i lærebøker, men elles er det fritt fram å bruke dei i skrift. Eget personleg ueinig i denne politiken, men eg har ikkje noko stort problem med å følge den.

Individuell variasjon

Andre gonger kan eg bruke for-

mer som eg ikkje «treng» å bruke. Eg skriv t.d. «sidan» istf. «sian», som også er «lov». Sidan eg jobbar med grammatikk til dagleg og også har ein rimeleg tung bakgrunn i gammalnorsk, blir eg ofte påverka til å velje litt meir «etymologiske» former, dvs. eg vel former som passar litt betre med norrønt.

Som eg har skrive for, vi har store moglegheiter for individuell variasjon med dei to skriftspråka vi har, og det er synd at nokon oppfattar dette som eit problem istf. ei språkleg-kulturell skattkiste som vi kan ause av, og som gjer at vi kan variere språkbruken etter ulike situasjonar og samanhengar.

Ordbliste

Ordbliste bruker eg nockså regelmessig. Vanlegvis bruker eg Bokmålsordboka og Nynorskordboka på Internett fordi desse utgåvene alltid er oppdaterte. Både bokmål og nynorsk har vore gjennom relativt mange rettskrivingsreformer, og språket er alltid i endring.

Sånn sett verkar det som om Gundersen ikkje har følgd med i timen, når han kjem med ei ordliste frå 1976 og bruker ho som om det var ein bibel. Det verkar heller ignorant når nokon som vertken er filolog eller lærar, slår ei gammal ordbliste i bordet og prøver å fortelje oss andre kva som er rett og ekte nynorsk.

Einerett?

Kven er det som har einerett på å bestemme kva som er «ekte» nynorsk? Eg reknar med at nynorsk-motstandarane trur dei tener på å gjere nynorsk til ei fremmending og unaturleg målform, som dei i neste omgang kan kalle for eit «regionalt særprispråk». Dei klagar over at dei berre finn vestnorske former der, men nektar å bruke sine

eigne former - kanskje fordi dei føler dei ikkje er gode og ekte nok?

Eg har ingen ambisjon om å skrive på sumnorsk. Dialektgrunnlaget mitt er nordnorsk, og eg prøver å velje ord og skrivemåtar som passar i forhold til gjeldande rettskrivingsnormer. Men det hender at eg vel å bryte desse normene, ja, Eg skriv t.d. «friheit», sjølv om ordet per i dag ikkje står i ordboka. Men det dukkar kanskje opp i ordboka ved neste reform.

Ville unngå tyske innslag

Synet mitt er at alle bør kunne skrive så naturleg og så talemålsnært som mogleg innanfor visse rammer. Dette gjeld både bokmål og nynorsk. Det var nok slik at ein på 1800-talet var svært oppteken av å unngå tyske innslag i norsk. Men det er i praksis umogleg å vaske bort dette etter mange hundre år med språkutvikling.

Det blir også merkeleg når ein favoriserer påverknad frå andre språk, som t.d. latin og engelsk, og «kriminaliserer» påverknad frå tysk. Eit ord som «inflammasjon» er ikkje nødvendigvis betre enn «betennelse», og dei fleste vil oppfatte det som ein legeterm heller enn eit daglegdags ord. Begge orda kan godt eksistere side om side, men kanskje ha ulike bruksområde.

Bevisst

Eg kan love Gundersen at eg ikkje bruker nynorsken min lettvtint. Eg er svært bevisst på kva eg gjer. Som regel er eg også bevisst på når eg vel å bryte normene. Men det gjeld svært få ord, og dei fleste orda som Gundersen angrip som «feil», er faktisk tillatne. Når eg meiner at ein skal vere sikker i språkbruken sin, er det nettopp dette. Ein tek bevisste val i forhold til normene som gjeld.

Teater Sentrale Innlandet

Når hamarsinger begynner å snakke om omorganisering, da er det all grunn for nordstørdøler til å heve gard'n, men det er kanskje ikke nødvendig å lange ut en punch med en gang.

JON OLE HOKSTAD,
Tynset

DEBATT

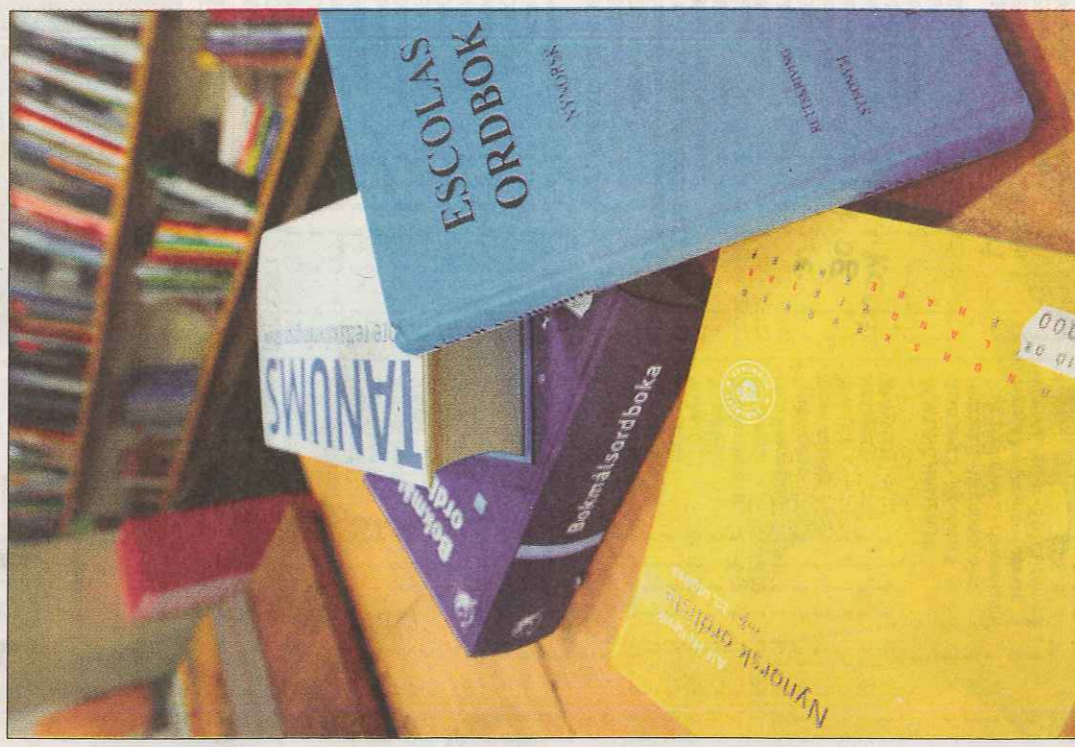
Nå gjelder det Hedmark Teaters nedleggelse og innlemmelse i Teater Innlandet. Konsulentens utredning er gjennomstyret av tangeren på profesjonalisering i alle

teti kunstbør brukes noe mer forsiktig enn det brukes i denne utredningen. Her benyttes det til å skape skarpe skiller der det ikke fins noen skarpe skiller. Og det er mark Teater har drevet hitil et slags husmannsstempel.

Stor betydning

Hedmark Teaters betydning for teatervirksomheten i Nord-Østerdalen kan ikke overvurderes. Ikke bare det avdelinga på Tynset har bidratt med, men også hva samarbeidsprosjektet, hvor teatret sentralt på Hamar har deltatt, har betydd. Siv Tørudbakken hevder i Østlendingen at det skal være mulig å holde på den kompetansen som Hedmark Teaters avdeling i Nord-Østerdalen representerer sjøl om vi må skulle få et nytt Teater Innlandet. Da har jeg følgende spørsmål til både prosjektgruppa for Teater Innlandet og Siv Tørudbakken:

I 2001 produserte Tynset kommune i samarbeid med Hedmark Teater kammeroperaen *Hulda og Garborg* i anledning Garborgåret.

NYNORSK: Her svarer Jens Haugan på et innlegg fra Kaare Jarl Gundersen. Og Haugan anbefaler Gundersen å kjøpe seg ny nynorskordbok.

FOTO: JENS ERIK JENSRUD

Bokmål fekk ei ny norm i 2005, og nynorsk vil også snart få ei ny norm igjen. Då kan det hende at former eg bruker i dag, ikkje er tillatne lenger.

Ei anna side ved argumentasjonen til Gundersen og andre er at dei påstår at moderne nynorsk er

ei dårleg etterlikning av bokmål, som om bokmål er malen for norsk språk. Sidan eg allerete har brukt opp plassen i dette innlegget, kan eg ikkje gå inn på det. Men Gundersen bør lese litt norsk språkhistorie og kjøpe seg ei ny ordbliste.

Musikken var komponert av en profesjonell musiker, librettoen var skrevet av det vi kanskje kan kalle semi-profesjonelle, regien var i hendene på en profesjonell, kulisser og lyd det samme. Orkestret var satt sammen av videregående musikkstudenter, tre solistene var profesjonelle, og koret bestod av både profesjonelle sangere og dyktige, lokale amatører. Dirigenten var profesjonell. Økonormisk og personalmessig bidro både Tynset kommune og Hedmark Teater. Forestillinga ble vist fire ganger i Tynset kulturhus, en gang under Festsplissen i Elverum, fire ganger på Det Norske Teatret og to ganger på Bryne i Tinn kommune. De profesjonelle deltakerne uttrykte stor tilfredshet over samarbeidet med amatørerne.

Samme modell

Flere andre prosjekter har vært gjennomført etter samme modell, og ingen skal være i tvil om at dette har hatt stor betydning for teaterinteressen, teaterforståelsen og teateraktiviteten i regionen.

Den sterke lojaliteten til Hedmark Teater i distriktet har sin årsak i at vi har hatt avdelinga her, og at det har vært mulig å samarbeide med teatret om å skape det som for oss har vært grensesprengende oppsetninger. Tynset kommune har kultursatsing som prioritert oppgave. Som regionsenter er det naturlig at fylkeskommunen også støtter opp om dette, og i hvert fall ikke tar fra oss mulighetene.

Spørsmålet mitt er da: hvordan ser styringsgruppa for Teater Innlandet og Siv Tørudbakken for seg at slike prosjekter skal kunne bli mulige når Hedmark Teater er «innfaset» i Teater Innlandet, og hvordan mener dere det skal være mulig å opprettholde lojaliteten til et teater som ikke er her, og som ikke vil samarbeide tett med amatører? Jeg regner kanskje med at styringsgruppa finner spørsmålet totalt uinteressant, men politikerne bør ha ei mening om det.